

Nr 256

Av fröken **Sandell m. fl.**, om utredning angående folkrörelsernas arkiv.

(Lika lydande med motion nr 186 i Första kammaren)

Med tillfredsställelse har konstaterats att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit en omorganisation och en avsevärd upprustning av riksarkivets resurser. Detta gäller bl. a. sektionen för enskilda arkiv, som därmed sättes i stånd att centralt leda inventeringar av och centralt registrera enskilda arkiv. Dess uppgift blir även att inspirera organisationer och företag m. fl. att väl vårda sina enskilda arkiv. Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm och folkrörelsernas arkiv i Norrbotten föreslås även erhålla viss upprustning.

Såsom också framgår av propositionen (sid. 52) har riksarkivet framhållit vikten av att de enskilda arkiv som uppsåras vid behov omhändertages. Till detta kan sägas att belägg finns på att arkivalier, som ena året påträffas vid inventering och förtecknats, nästa gång, då forskarna kommer, befinns vara kastat.

De enskilda arkiven har inför den nya historieforskningen kommit att få en helt annan betydelse än tidigare. Forskningen har aktualiserat tidigare mindre uppmärksammade källor i våra statliga och kommunala arkiv men också markant ökat intresset för källmaterialet i enskild ägo. Härvid kan nämnas gårds- och företagsarkiv, dagböcker, brev m. m. efter föregångsmän på det politiska och sociala området och i särskilt hög grad arkiv från de folkrörelser av olika slag, som bildar en viktig grundval för dagens samhälle. Exempel på sådana betydelsefulla sammanslutningar är de religiösa, såsom missionsföreningarna, baptisterna, metodisterna, pingstvännerna m. fl., skytterörelsen och andra nationella rörelser, nykterhetsrörelsen, idrottsrörelsen, folkbildningsrörelsen, Kooperationen, jordbrukets föreningsrörelse, arbetarrörelsen inklusive fackföreningarna samt övriga politiska sammanslutningar, tjänstemannarörelsen m. fl. Arkivalier från sådana sammanslutningar utgör ett omistligt material för studiet av hur vårt svenska samhälle av i dag vuxit fram. Den samhälls-ekonomiska forskningen, särskilt den ekonomiskt historiska, den socialhistoriska och den statsvetenskapliga, har alltmera trätt i förgrunden. Som exempel må nämnas de stora forskningsprojekten som avser "klassamhällets funktioner, folkrörelserna", "Sverige och Amerika efter 1860" samt "Ideologi och socialpolitik i Sverige 1850—1880". Nordiska museet har omorganiserats för att bättre kunna följa det nya samhällets framväxt.

Vid sidan om Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm har under senare år tillkommit s. k. folkrörelsearkiv på flera platser i vårt land. Dessa arkiv omsluter

i regel samtliga folkrörelseorganisationer inom en viss ort eller ett helt län och har en utomordentlig betydelse för den framtida forskningen beträffande den samhällsgärning som utförts inom folkrörelserna. I framtiden kommer de också att på många orter svara för ett värdefullt källmaterial från den tidsperiod då grunden lades till vårt nuvarande demokratiska samhällsskick. Många enskilda personers insatser har också räddats till eftervärlden genom folkrörelsearkiven. Under stora ekonomiska uppoffringar har dessa arkiv uppbyggts av organisationer och enskilda, men arkivens organisation och ekonomiska bakgrund är av skiftande karaktär. Anslag från primärkommuner och landsting samt oftast en mycket blygsam avgift från anslutna organisationer ger ett högst otillräckligt underlag för en rationell arkivorganisation där fältarbete och katalogisering drar stora pengar och specialutbildad personal. Insamlandet av föreningshandlingar, intervjuer med gamla föreningspionjärer, bevarandet av fanor och standar grundlägger ett för vår samhällshistoria nödvändigt källmaterial som inte bara visar de enskilda organisationernas uppbyggnad och utveckling utan också samhällsförhållandena i stort. Det synes oss därför vara angeläget att från samhällets sida göres en insats även på detta område både i fråga om samordning och framtida möjligheter till ekonomiska insatser.

Med stöd av ovanstående hemställer vi,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en utredning beträffande folkrörelsearkivens ställning och framtida organisation och hur sådana arkiv genom statliga bidrag skall sättas i stånd att själva lösa sina arkivförvaringsproblem.

Stockholm den 25 januari 1966

Viola Sandell

Arne Blomkvist

Eric R. Carlsson

Rosa Svensson

Elvira Holmberg

Kaj Björk

Arvid Eskel

Nils Kellgren

Karl-Gust. Andersson

Bertil Jonasson

Elsa Lindskog

Olle Göransson

Essen Lindahl

Ingemund Bengtsson

Torsten Fredriksson

Mary Holmqvist

Henry Allard

Gunnar Eskilsson

Sven Hammarberg